

Kina får inte bli som dess ledare vill

Om Kinas samhällsomvandling lyckas på det sätt som dagens kinesiska ledare vill, bådär det inte gott. Om den ekonomiska och sociala utvecklingen däremot får de politiska följder som ledarna fruktar, är Kina ett exempel och hopp för framtiden, skriver ANDERS MELLBOURN.

Kina är globaliseringens verkliga vinnare och står för framgång. Omvärlden dras hysteriskt dit för att inte missa tåget. Slavarna på triumfvagnen varnar för kinesiska stormaktsambitioner och påminner om politiskt förtryck, dödsstraff, korruption, regionala klyftor, demonstrerande bönder och miljöförstöring.

Det är bedrövtligt när besökande demokrater alltför ofta avstår från att tala om mänskliga rättigheter och demokrati med sina värdar. Däremot tvivlar jag på domedagsprofeterna som tror att Kina snart faller ihop som ett korthus på grund av hänsynslös exploatering av människor och miljö.

Det finns i Kina en problemmedvetenhet och anmärkningsvärd öppenhet för kritisk diskussion bland experter i högskolor, förvaltning och institut. Ledarna varnar envetet om kommunistpartiets överhöghet men i övrigt tillåts mycket. Den otyglade tillväxthunger och rastlösa framgångsjakt som präglar stadslivet i dagens Kina är väsensskild från den tunga dysterhet som hörde till Sovjetkommunismens Europa.

På ett svensk-kinesiskt seminarium om ekonomisk tillväxt och sociala konsekvenser i Peking nyligen analyserade unga kinesiska samhällsvetare med all etablerad amerikansk-europeisk metodologi bristen på kunskapsintensiva och kostnadseffektiva investeringar i Kina. En efter 16 år i New York till Peking hemkommen sociolog lyfte fram hur kontrollsamhällets regler för befolkningsregistrering utestänger och utlämnar människor till misär när de flyttar till städerna och byggjobben.

De politiska ledarna försöker hänga med. I höst har partiets centralkommitté manat till en mer "vetenskaplig" utvecklingspolitik (vilket står för hållbarhet och akademiskt inflytande) och satt ett samhälle "i harmoni" (vilket betyder bättre utbildning och hälsovård och minskande sociala klyftor) som mål.

Den svenska nationalekonomins nestor Assar Lindbeck, som på senare är intresserat sig för Kina, varnar samtidigt för att utvecklingen tappar fart likt på sin tid i Uruguay och Argentina, om Kina alltför snabbt drar på sig ett för dyrt välfärdssystem. Han påpekar också att Kina under framgångsåren inte bara vuxit snabbt utan framför allt gradvis efter alla tidigare revolutionära kast. Det har varit möjligt genom att det politiska systemet i motsats till i Östeuropa förblivit orört. Kina har varit stabilt som statsminister Göran Persson påpekade redan hösten 1996 i ett sedermera ökänt tal i Peking.

Här bränns det. Den vanliga bedömningen och förhoppningen i väst är att Kina till följd av den ekonomiska utvecklingen snart ska tvingas till de demokratiska reformer som exempelvis Sydkorea och Taiwan genomfört efter liknande perioder av snabb ekonomisk tillväxt.

Makthavarna vid den himmelska fridens torg tror sig fortfarande kunna behålla diktaturen.

ANDERS MELLBOURN

Krönika, Östgöta-Correspondenten, 3 dec 2005